

ליקוטים נפלאים פרשת תולדות

”ויעתר לו ה'” (כה, כא)

ברש"י' לו ולא לה שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע'.

תימא הרי שניהם על דבר אחד התפללו, ומה הכוונה שנעתר ה' לו ולא לה, הרי שניהם נענו.

ויש לומר, שיצחק שהיה צדיק בן צדיק ונתגדל בביתו אברהם אבינו, לא היה מכיר כל כך את הרע, לכן כשהתפלל על בנים לא פירש בקשתו שיהיו בניו צדיקים ולא רשעים, אבל רבקה שהייתה בת בתואל אחות לבן, ומקומה אנשי רשע, ידעה להתפלל שיהיו לה בנים צדיקים ולא רשעים, ועל זה אמר 'לו ולא לה', ואם תאמר הרי שניהם לאותו דבר התפללו, לכן אמר 'שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק' שלא ביקש על בנים צדיקים, 'לתפלת צדיק בן רשע' שכן פירטה בקשתה והתפללה על בנים צדיקים. (אמרי דעת)

”ויעתר לו” (כה, כא)

ברש"י' לו ולא לה שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה.

ולכאורה הרי רבקה היא נקבה ולמה כתוב "צדיק בן רשע" בלשון זכר, צריכים לכתוב צדקת בת רשע.

ועוד התיבות שמסיים רש"י "לפיכך לו ולא לה" מיותרות.

ויש לומר שקשה לרש"י למה אברהם היה צריך ללכת ממקומו כדי להוליד כי משנה מקום משנה מזל, וליצחק היה די בתפילתו, לזה מתרץ רש"י "לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק" זה יצחק, "לתפילת צדיק בן רשע" זה אברהם, ורש"י מסיים "לפיכך" מפני סיבה זו, גם ביצחק ורבקה, "לו ולא לה". (גן רווה)

”ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה

זה אנכי” (כה, כב)

ברש"י' רבותינו דרשוהו לשון ריצה כשהייתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת עוברת על פתחי עבודת אליילים עשו מפרכס לצאת. רבקה ידעה דכל תכלית השידוך שלה עם יצחק הוא להמשיך דרך אביו בעבודת השי"ת לפרסם בכל העולם את ה"אנכי ה' אלוקיך", לכן כשעברה על פתחי תורה ועל פתחי ע"ז חשבה בדעתה דמירי כאן באחד שהיום יעסוק בתורה ולמחר יעבוד ע"ז ח"ו, ותאמר אם כן למה זה "אנכי", מה התועלת בפרסום ה"אנכי ה' אלוקיך" אם הוא רץ גם לפתחי ע"ז, ואפשר דלא הגיע השידוך לתכליתו האמיתית. (שיח יעקב יוסף)

”ויתרוצצו הבנים

בקרבה” (כה, כב)

מפרש רש"י: כשהייתה עוברת על פתחי עכו"ם - עשו מפרכס לצאת.

”ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד

את יצחק” (כה, יט)

האור החיים הקדוש מביא בשם 'יש מפרשים' שיצחק אבינו נעקד בעל כרחו, וזו היא שיטת האבן עזרא' בפרשת וירא.

אולם האוה"ח הק' חולק על זה שבוודאי יצחק עשה זאת ברצון השלם, כי אברהם אבינו הכניס בו כוח של מסירות נפש, ויצחק למד מאביו לעשות מצוות ומעשים טובים.

וזה פירוש הפסוק 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק', שהרי מצוות ומעשים טובים נקראים 'תולדות' וכמו שאמרו חכמינו אצל נח 'עיקר תולדותיהם של צדיקים, מצוות ומעשים טובים', וזה הפירוש גם כאן 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם' שגם במעשים טובים הנקראים תולדות היה יצחק בנו של אברהם, והתנהג כמוהו, שהרי 'אברהם הוליד את יצחק', שאם אברהם הוא המוליד, אז בטוח שגם בנו כמותו, במצוות ומעשים טובים.

”ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד

את יצחק וכו”” (כה, יט)

ופירש רש"י יעקב ועשו האמורים בפרשה.

ונראה בפשטות על פי מה שפירשו המפרשים שלכן ילדה רבקה תאומים אחד צדיק ואחד רשע, שמצד יצחק שהיה צדיק בן צדיק ילדה את יעקב הצדיק, ומצד רבקה שהייתה צדקת בת רשע ילדה את עשו הרשע. וזה שאמר הכתוב "אלה תולדות יצחק בן אברהם" היינו "יעקב ועשו האמורים בפרשה", מזה יש הוכחה ש"אברהם הוליד את יצחק", כי אם מאבימלך נתעברה שרה, אם כן הייתה צריכה שרה להוליד תאומים, אחד רשע בגלל אבימלך ואחד צדיק בגלל שרה, ולא ילדה אלא אחד, סימן שאברהם הוליד את יצחק.

(במשנת דר' אליעזר)

”ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה הוא

ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו” (כה, כא)

אפשר לבאר הפסוק, דהנה איתא במדרש דלא נפקדה רבקה עד שהתפלל עליה יצחק, כדי שלא יאמרו לבן ובניו תפילתנו עשתה פירות, שהרי בירכו את רבקה כשהלכה עם אליעזר, (בראשית כד, ס) ויאמרו לה אחתנו את היי לאלפי רבבה. אכן טענה זו היתה שייכת רק אם רבקה היתה יולדת מיד כשנישאה ליצחק, אבל לאחר ששהתה כ' שנים ולא ילדה, לא שייכי הכא טענת לבן ובניו וממילא יכלה כבר ללדת, וזה היתה תפלתו של יצחק, ויעתר יצחק לה', יצחק התפלל אל הקב"ה, לנוכח אשתו, אמאי אינו נותן לה פרי בטן, דאם הטעם הוא כדי לסתום טענתם של לבן ובניו, כי עקרה הוא, הרי

רבקה עקרה כבר עשרים שנה ולא שייך טענתם, לפיכך ויעתר לו ה' ומיד ותהר רבקה אשתו.

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת תולדות

יראה ולא ידע מה הוא אוכל, מתוך נימוק: "כי עייף אנכי" - ואינו עוצר כח להגיש את הכף במו ידיו אל פיו... (בית הלוי)

"ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'" (כו, יב)

לכאורה צריך ביאור, דאם ויזרע - שהתייגע יצחק בעבודת הארץ, מה וימצא שייך כאן, הרי "מציאה" באה שלא בעמל וביגיעה, ומבאר הרה"ק ה'קדושת יום טוב' מסיגעט זי"ע שאכן, בפועל היה ויזרע יצחק, אך מכל מקום, כשבא למעשה וראה מאה שערים, החשיב את כל יבולו כ'מציאה' גרידא, וכמתנת שמים שבירכו ה', ולא הסיח דעתו שברכת ה' היא תעשיר וכל ענין ההשתדלות אינו אלא 'גזירת עליון' - בזיעת אפך תאכל לחם, אבל הפרנסה גופא - 'מאה שערים' באו לו כ'מציאה' במתנה מן השמים... (באר הפרשה)

"ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'" (כו, יב)

מדוע רק בסוף הפסוק נאמר שברכו ה', ולא מיד בתחילתו, ובכך היתה מדגישה לנו התורה כבר בתחילת הפסוק שכל ברכתו מה' הוא? אלא הטעם הוא, שאם היה יצחק אבינו מצליח בזריעתו כפי שאמדוהו אנשי המקום או אפילו פי שניים או שלושה ממה שהיה נראה להם שיצא מעבודת הקרקע שלו, אזי היו אומרים הבריות שהצלחתו נבעה מזיבולו הטוב, ומהשקאתו המתמדת ומכושר פעולתו, אולם כשראו שהתברך פי מאה, בזה אף אחד לא יכול להכחיש את המוחש שברכה והצלחה עצומה כזו היא אך ורק מה' יתברך. לכן כתבה התורה את התיבות "ויברכהו ה'" בסוף הפסוק, שרק לאחר שראו את היבול הרב, כולם הודו ואמרו ויברכהו ה'. (עונג השולחן)

"ותהיין מרת רוח ליצחק ולרבקה" (כו, לה)

מדרך העולם הוא שהחמות שונאת את כלתה ואחר כך תניע לב בעלה שגם הוא ישנא אותה. לכן דקדק הכתוב והקדים את יצחק לרבקה, שלא תאמר שרבקה היא שהניעה את לבו לשנוא אותן, אלא הוא מעצמו שנאן על שהקטירו לעבודה זרה. (ר' יוסף ישראל דייטש אב"ד באלאשא יארמוט בספרו בן גרני)

"ותכהין עיניו" (כו, א)

כשהתורה מספרת לנו שיצחק נתעווור בעיניו אומר רש"י: "ותכהין" כדי שייטול יעקב את הברכות. ותמוה הדבר, הרי בעבור זה ישנה עצה פשוטה יותר - הקב"ה יכול היה לגלות ליצחק כי עשו רשע ולא היה צריך יצחק לסבול מעיוורון. ומתוך הרבי מלובביץ' מכאן למדים אנו הוראה נפלאה אודות חומר העניין של 'לשון הרע'. מוטב היה שיצחק היה עיוור נ"ז שנה - "חשוב כמת" - ובלבד שלא לדבר 'לשון הרע' על עשו...

כשעברה ליד בית המדרש לא יכול היה יעקב לצאת - מובן, שכן עשו חסם את דרכו, אך מדוע לא יצא עשו כשעברה ליד בית עבודה זרה? מי עיכבו מלצאת? פירש רבי שלמה קלוגר: בלי יעקב לא היה לעשו שום רצון לצאת לעולם, שכן מה יעשה שם בלעדיו? עם מי יאבק ולמי ימרר את החיים...?

"ותלך לדרוש את ה'" (כה, כב)

"לדעת מה תהא בסופה" (רש"י). הנה כל ימי חיי האדם, היצר נלחם בתוכו. ורבקה סבורה הייתה כי בריה אחת היא בבטנה אלא שהיא נלחמת ביצר, לכן פעם היא כך ופעם כך. הלכה לדרוש "מה תהא בסופה", מי יגבר על מי בסוף המאבק, מי יהיה אחרון המנצח ככתוב: "והיה יעקב תשמעון" הכל הולך אחרי העקב, הסוף. אולם נאמר לה: שני גויים בבטנך. אחד צדיק מתחילתו ועד סופו והשני רשע מעיקרו. (ר' בונם מפשיסחא)

"ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה" (כה, כז)

דרש בעל 'מנחת אלעזר': פעמיים נכתב 'איש' אצל עשו שכן היה 'דו-פרצופי' - פנים של ירא-שמים ומדקדק במצוות שהראה ליצחק ופנים אחרות בחוץ, בשדה. לא כן יעקב, היה רק איש אחד - "איש תם"...

"ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אוהבת את יעקב" (כה, כח)

כאן רמוז הא דתנן כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל הדבר בטלה אהבה, וכל שאינה תלויה בדבר האהבה מתקיימת. על כן יצחק שאהב את עשו בשביל ענייני עולם הזה, כתיב 'ויאהב' לשון עבר, כי כשלא הביא ציד בטלה האהבה. 'רבקה אוהבת את יעקב' בשביל עולם הבא הנצחי, אומר הכתוב 'אוהבת', שאוהבת תמיד. וזהו מוסר גדול שלא יאהב האדם ענייני עולם הזה באהבה רבה וחשק רב, אבל התורה והמצוות, 'אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי'. (השל"ה הקדוש)

"ויאמר עשו הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" (כה, ל)

כיון שבאותו היום נפטר אברהם אבינו והיו הכל שרויים באבלות, נתבייש עשו לומר, כי תאב הוא לאכול מן העדשים, שהוא מאכל אבלים. לבל יאמרו: הכל מתאבלים אחרי סבא והוא להוט אחרי האכילה! לפיכך העמיד פנים כאילו איננו יודע כלל שאלו הן עדשים וכי יום של אבלות הוא היום, ואמר: תן נא לי מן המאכל האדום הזה. אך מיד נמלך בדעתו והרהר, הלא עם טעימת הכף הראשונה אהיה מוכרח להכיר בעדשים ותהיה זו בושה, שאינו עוסק באבלות ככל השאר, לפיכך אמר: "הלעיטני" - שפוך את הנזיד לתוך פי, כדי שלא